

Світлана ПЕРЕЯСЛОВА

вчитель початкових класів

Комунальний заклад

«Запорізька спеціальна загальноосвітня

школа-інтернат «Джерело»

Запорізької обласної ради

КОРЕКЦІЙНА РОБОТА З ДІТЬМИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗАСОБАМИ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ

У статті розглянуто роль рухової активності у корекційній роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Відзначено взаємозв'язок між розвитком рухової активності та інтелектуальних здібностей дітей. Окреслено моторну, пізнавальну, емоційну та соціальну сфери розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями. Охарактеризовано вплив рухової активності на кожну із зазначених сфер.

Ключові слова: корекційна робота, інтелектуальні порушення, спеціальна освіта, рухова активність, заклад спеціальної освіти.

S. PEREYASLOVA. CORRECTIVE WORK WITH CHILDREN WITH INTELLECTUAL DISABILITIES BY MEANS OF PHYSICAL ACTIVITY

The article examines the role of motor activity in correctional work with children with intellectual disabilities. The relationship between the development of motor activity and intellectual abilities of children is noted. The motor, cognitive, emotional and social spheres of development of children with intellectual disabilities are outlined. The influence of motor activity on each of the specified spheres is characterized.

Key words: correctional work, intellectual disabilities, special education, motor activity, special education institution.

Постановка проблеми. Рухова активність є необхідним та важливим елементом комплексної корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями. Проведення систематичних рухових вправ має велике значення адже у більшості дітей з інтелектуальними порушеннями діагностуються також обмеження рухових можливостей, низька фізична працездатність, нерідко обмежена рухливість, спричинена ушкодженням центральної нервової системи чи вродженої патології.

Перші роки життя, безперечно, найкращий час для підтримки моторного розвитку, коли можна одержати позитивні результати. У період інтенсивного зростання та дозрівання у молодій людині є велика потреба у русі. У цей період життя рух є головним фактором, моделюючим систему м'язів, внутрішній обмін речовин, що покращує приплив крові, у тому числі до центральної нервової системи. Правильно

підібрані вправи підтримують пізнавальний розвиток дитини та її мотивацію до виконання все складніших завдань. Вони формують її ставлення до фізичних зусиль і будь-яким завданням, що вивільняють позитивні емоції, дозволяють знімати негативну напругу та вносять у життя порядок та гармонію.

Актуальність. Корекційна робота з дітьми з інтелектуальними порушеннями за допомогою засобів рухової активності є предметом досліджень у багатьох галузях, включаючи педагогіку, психологію, медицину та спорт. Дослідження в цій області проводять учені, педагоги, спеціалісти з фізичної терапії та інші фахівці, зокрема: Дж. Рупертс досліджував вплив рухової активності на розвиток дітей з різними типами порушень, включаючи інтелектуальні; Дж. П'єр та Г. Морісо зосереджуються на використанні фізичних вправ та рухових занять для поліпшення фізичного та психічного стану дітей з інтелектуальними відхиленнями; Д. Голдстейн займався дослідженням ефективності рухових програм у корекційній роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями; К. Чейз здійснювала дослідження щодо впливу різноманітних рухових активностей на розвиток дітей з інтелектуальними відхиленнями.

Ці дослідники та інші фахівці здійснювали дослідження, спрямовані на розуміння впливу рухової активності на фізичний, емоційний та когнітивний розвиток дітей з інтелектуальними порушеннями, а також на вивчення найбільш ефективних методів корекційної роботи з їх урахуванням.

Мета статті – окреслити роль рухової активності у корекційній роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

Виклад основного матеріалу. Численні дослідження підтверджують, що для дітей з інтелектуальними порушеннями, незалежно від супутніх рухових дисфункцій, фізичної працездатності та соціальної зрілості, важливо систематично брати участь в організованих рухових заняттях. Кожна із сесій або серії сесій терапії рухом має різні основи, залежно від потреб дітей та розробленого для них плану роботи. Незалежно від програм (і їх різновидів у зв'язку із змінами у функціонуванні дитини) рухливі заняття повинні сприяти реалізації багатьох цілей та підтримувати розвиток дитини в моторній, пізнавальній, емоційній та соціальній сфер. Розглянемо кожну з окреслених сфер більш детально.

Поліпшення та повернення здатності правильно виконувати рухові дії. Якщо систематично і з раннього віку займатися руховою активністю з маленькою дитиною і використовувати нейророзвиваючі методи поліпшення рухової сфери, існує ймовірність не тільки покращення моторних функцій, але й на основі розробки правильних моделей досягнення такого стану, який був б неможливо без розпочатих раніше покращувальних процедур.

Вміння цілеспрямовано автоматично напружувати та розслабляти відповідні групи м'язів, залучені до цього руху. Дитина, яка не може це контролювати, малюючи, зробить дірку в папері або недостатньо сильно натискатиме на крейду, так що на папері не залишиться слідів малювання. Вона не намалює хвилясту лінію і не зафарбує форму, використовуючи один і той же колір з різною інтенсивністю.

Позитивний вплив також на такі рухові особливості, як рівновага, швидкість, координація та ін. Однією з умов досягнення чергових фаз у руховому розвитку дитини є рівновага. Робота над рівновагою в низьких позиціях, постійна його вдосконалення призводять до хорошої стабілізації у високих позиціях, тобто при стоянні, ходьбі, бігу та різних інших складних умовах, наприклад ходіння по зледенілій, слизькій поверхні, обмеженому та нестабільному простору [1].

Усі вправи, які покращують швидкість, впливають на час реакції, зменшуючи його. Це має значення при виконанні різних повсякденних процесів, шкільних обов'язків, а у зрілому віці – у професійній діяльності.

Поліпшення координації рухів та систематичні вправи, що вдосконалюють роботу рук, ніг і тулуба під зоровим контролем, та їх інтеграція є умовою оволодіння не лише малюванням та листом, а й передусім умовою збереження безпеки. Починаючи з подолання перешкод на дорозі, безпечного, контрольованого падіння до їзди на велосипеді та уникнення нещасних випадків під час переходу через дорогу тощо.

Навчання правильним реакціям та орієнтації в мінливій ситуації та умовах оточення. Це можливо завдяки оволодінню орієнтацією у будові тіла і є першою відправною точкою по відношенню до об'єктів у просторі та розвитку орієнтації у просторі, а також зміни положення об'єктів по відношенню до мінливих відправних точок. Завдяки цьому дитина помічає і правильно оцінює те, що змінилося стосовно нього, іншим людям та об'єктам [3].

Поліпшення рівня фізичної працездатності, тобто здатності робити зусилля з гарною терпимістю до ознак втоми без змін у внутрішньому середовищі організму та здатність швидко ліквідувати можливі зміни.

Вироблення та закріплення правильних реакцій на зорові, кінестетичні та словесні подразники. Дитина незалежно від ступеня розумової неповноцінності в різний час опановує навичками відтворення дедалі складніших рухів. Повторення тих самих або схожих рухових вправ призводить до того, що він правильно реагує спочатку на прості, а зі часом на все складніші словесні вказівки, необов'язково підкріплені моделюванням чи демонстрацією рухів [2].

Сприяння, вивільнення моторної активності дитини. У разі всіх розумово неповноцінних дітей, особливо з гіперактивністю, рух упорядковує їхню активність, яка стає цілеспрямованою, а поведінка – дисциплінованою.

Позитивний вплив на концентрацію уваги. Дитина вчиться дивитися і слухати, виконувати доручення, які йому зрозумілі, та отримувати радість від виконання завдань, що вимагають від нього все більш тривалої концентрації.

Рухливі заняття, які часто дозволяють зняти напругу та позбутися негативних емоцій. Використання різних форм вправ у парах та групових заняттях із застосуванням необхідного інвентарю дозволяє дітям поплескувати, вдаряти, відштовхувати, зіштовхувати, перетягувати і т. п. Саме в цей соціально прийнятний спосіб вони вчаться знімати занепокоєння, агресію та агресію.

Заняття, що пом'якшують складності у соціальному функціонуванні, впливають на покращення цього функціонування. Вони є природною ситуацією, що заохочує дитину до взаємодії з ровесниками та дорослими. Завдяки їм він вчиться зважати на потреби інших і розраховувати на інших, наприклад страхувати товариша і навпаки, довіряти йому свою безпеку. При заняттях у команді часто необхідно взаємодіяти та співпрацювати, дотримуватись встановлені правила, враховувати волю, навички та обмежені можливості інших учасників. У час їх проведення учасники повинні багаторазово підкорятися прийнятим правилам або самостійно приймати рішення, з ким і як вони швидко виконуватимуть вправу або яку оберуть стратегію виконання завдання [3].

Інтеграція сенсомоторних дій (SI – Sensory integration) згідно з термінологією Дж. Айреса. Основою виникнення інтеграції є правильне надходження різних подразників, що йдуть від власного тіла та

фізичного оточення, та їх обробка. Ці подразники сприймаються органами почуттів як глибоке відчуття, рівновага, зір, нюх та слух. Якщо існує несприятлива ситуація, то є сенсорні подразники не надходять, їх недостатньо або вони надходять у центральну нервову систему з надлишком, то вони не сортуються, не впорядковуються та не інтерпретуються на рівні кори мозку. У цьому випадку відзначаються різного роду порушення моторики, мови та навчання [4].

Формування ставлення до фізичних зусиль. Ми маємо створити у дитини переконання, що у нього є реальні можливості правильно виконувати все складніші рухові завдання, що він здатний робити те саме, що й інші, а іноді й краще за інших, що в нього є шанс досягти успіху. Завдяки цьому він створює власну адекватну самооцінку [1].

Створення таких відносин між виконуючим вправи та вчителем, у яких вчитель визнає автономію дитини, відноситься до неї як до особистості, а не як до об'єкта для виправлення. Довіра, добрий контакт, правильна, справедлива оцінка народжують взаємну симпатію, а вчитель завдяки такому відношенню стає значущою особою, заради якої варто робити все більше зусиль і намагатись краще виконувати завдання.

Висновки. Отже, Корекційна робота з дітьми з інтелектуальними порушеннями за допомогою засобів рухової активності є важливою складовою їхнього комплексного розвитку та покращення якості життя. Рухова активність має безпосередній вплив на фізичний, емоційний та когнітивний розвиток дитини з інтелектуальними відхиленнями. Вона допомагає дітям стати більш активними та самостійними у своєму житті. Корекційна робота з використанням рухової активності не лише сприяє фізичному розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, але також позитивно впливає на їхній емоційний стан, самопочуття та соціальну адаптацію.

Перспектива дослідження. До перспектив наступних досліджень відносимо розгляд конкретних засобів кінезіотерапії у процесі корекційної роботи з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сімко А. В. Вплив ігрової рухової активності на психомоторний розвиток дітей дошкільного віку з вадами інтелекту. Електронний ресурс: [https://www.google.ru/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwww.irbis-nbuv.gov.ua%](https://www.google.ru/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwww.irbis-nbuv.gov.ua%2F)
2. Деделюк Н. А. Теорія і методика адаптивної фізичної культури: навч. метод. посібник для студентів. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. С. 68.

3. Заплатинська А. Б. рухливі ігри як засіб адаптивної фізичної культури для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та інтелекту. наукові записки НДУ ім. м. Гоголя. Електронний ресурс: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/1920/1/8.pdf>

4. Schaaf R., Rachel L. Dumont, Marian Arbesman, Teresa A. May-Benson. Efficacy of Occupational Therapy Using Ayres Sensory Integration: A Systematic Review. The American Journal of Occupational Therapy, 2018, Vol. 72(1). P. 10. Електронний ресурс: <https://research.aota.org/ajot/article-abstract/72/1/7201190010p1/6399/Efficacy-of-Occupational-Therapy-Using-Ayres>

Ірина РИЛУШКО

вчитель-дефектолог

КЗ «Запорізька спеціальна

загальноосвітня школа-інтернат

«Джерело» Запорізької обласної ради

НАВЧАННЯ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

У статті окреслено окремі аспекти навчання творчого самовираження дітей із затримкою інтелектуального розвитку засобами мистецтва. Підкреслено, що творче самовираження є надзвичайно важливим для загального розвитку таких дітей. Наведено приклади творчих вправ для навчання творчого самовираження дітей із затримкою інтелектуального розвитку.

Ключові слова: творче самовираження, діти із затримкою інтелектуального розвитку, спеціальна освіта, творча діяльність, засоби мистецтва.

I. RYLUSHKO. TEACHING CHILDREN WITH INTELLECTUAL DELAYED DEVELOPMENT CREATIVE SELF-EXPRESSION BY THE MEANS OF ART

The article outlines certain aspects of teaching creative self-expression of children with delayed intellectual development by means of art. It is emphasized that creative self-expression is extremely important for the general development of such children. Examples of creative exercises for teaching creative self-expression of children with delayed intellectual development are given.

Key words: creative self-expression, children with delayed intellectual development, special education, creative activity, art tools.

Постановка проблеми. Мистецтво є потужним інструментом для розвитку особистості дітей з затримкою інтелектуального розвитку. Воно сприяє розвитку креативності, самовираження, самооцінки та самоповаги. Участь у мистецьких проектах та групових заняттях стимулює соціальну інтеракцію та сприяє інтеграції дітей з інтелектуальними відхиленнями у суспільство. Мистецтво дозволяє дітям з відхиленнями в інтелектуальному розвитку виражати свої думки,